

Numărul 33. Oradea-mare 19 august (1 sept.) 1901. Anul XXXVII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

În cheștiunea limbei literare.

— Răspuns dlui Duiliu Zamfirescu. —

(Fine.)

Limba literară, sau mai corect limba literaturii artistice să fie vie.

Acesta este un principiu adoptat astăzi de esteticii moderni, iar scriitorii de renume universală au făcut ca el să triumfeze pe scară întinsă, aproape la toate popoarele culte, — căci popoarele mici se conformează repede acestor curente; mișcările estetice din Paris și Berlin se repercutează în scurt timp și la București de pildă.

De când prin Zola și adepții săi din poezie s'a făcut un fel de știință experimentală, limba a trebuit să devină principalul mijloc de-a reproduce adevărul, de-a cerceta și fotografia realitatea vieții, societatea modernă cu lumea ei de gândire și cu modul ei de-a se exprima. Fiecare pătură socială trebuie să-și spună cuvântul său, fiecare poate să-și descrie simțirile și nevoile în propriul său grai.

Acest principiu realist se manifestă apoi în diferite moduri. Unii scriitori îl aplică cu eleganță — cum ar face de pildă dl Zamfirescu — pentru a scrie așa zisele romane de salon. Alții, naturaliștii consecvenți, scriu o limbă trivială, sau simplă ca și societatea pe care o descriu și pe care o consideră drept un fel de preparat anatomic, bun de disecat. O a treia categorie iarăși se coboară cu o treaptă mai jos, în popor și îmbrățișează limba acestuia, cu toate subtilitățile, cu toate deosebirile ei dialectale.

Categoria aceasta din urmă reprezintă faza mai nouă a principiului amintit și ia o întindere foarte mare, deosebi în Germania, dar nici pe aia, unde rămâne fără aderenți, așa de pildă în Italia, unde chiar de curând poetul dialectal Riccardo Salvatore a fost atât de favorabil salutat de critică, — ceea ce nu poate fi necunoscut dlui Zamfirescu.

Faza din urmă, de care vorbim, a readus lucrurile la un vechi principiu din istoria limbei, la acela al lui Herder și Goethe, clar formulat de frații Grimm, în virtutea căruia ori ce limbă literară trebuie să se razime pe *limba obștească a poporului*.

Revenirea scriitorilor la aceasta limbă a fost, ce-i drept, determinată de principiile sociale de actualitate, — căci literatura modernă băjbăie de problemele timpului în care se scrie. Spargerea unității de limbă, nașterea literaturii provinciale, nu este înseși numai un triumf al principiului democratic, ci în același timp un triumf național. Piese populare ale lui Anzengruber, operele lui Fritz Reuter și Klaus Grotz, „stoansteirisch“-ul lui Rosegger sunt produse ale celui mai cald naționalism german, ele conțin elemente puternice de limbă și sentiment național.

Este procesul de dezvoltare a limbei noastre literare analog cu cel arătat?

În mare parte, da.

Este foarte adevărat ceea ce s'a susținut de curând, că „în literatura noastră curentul bunel limbă române n'a încetat nici odată“¹ și n'a încetat pentru că totuși scriitorii noștri *artiști* s'au condus de principii limbei obștești a poporului, care principii își avea chiar reprezentanții săi teoretici, pe Russo, cel scos la iveală de curând și pe Costache Negruzzi, a cărui polemică în contra limbei ardeleni e destul de cunoscută.

Când s'a ivit curentul aberațiilor latiniste, curent în care nu se găsea nici un singur artist, reacțiunea în potrivă lui a fost firească și *Junimea*, prin reprezentantul ei științific, n'a avut grea sarcină. Ea a exprimat clar și logic teoriile destul de populare ale scriitorilor anti-latinisti, le-a aplicat pecetea discuțiilor științifice, pe-atunci actuale încă în Germania și i-a fost destul de ușor să reintregeze limba

¹ Bogdan-Duică, Convorbiri XXXV, p. 656.

poporului în drepturile ei, s'o puie mai pe sus de sofisteriile filologilor noștri învățați.

În Ardeal, prin viguroasa activitate literară a lui Slavici, principiul acesta prinde rădăcină definitivă și școala latinistă doctrinară se spulberă. Litteratura, puțină câtă se produce, e scrisă în limba bogată a poporului de aici. Se face chiar un pas înainte în direcția acestei dezvoltări, se îmbrățișează genul dialectal, un pas îndrăzneț, dar cu deplină și recunoscută isbândă, după cum am arătat de curând în coloanele „Familiei“.

Nu tot acesta este *cursul* limbei în România. Aici se produc schimbări diferite în viața socială și intelectuală. Năpădește influența literaturii franceze moderne. Gherea, cu teoriile lui Taine, reușește a deșteptă interes pentru diferite chestiuni sociale. În articolele sale din „Lumea nouă“ face propagandă în giurul operelor mari, devenite internaționale, specificând ce anume trebuie să se traducă în limba română. Și rezultatul propagandei lui Gherea s'a vădut din diferitele biblioteci, editate de întreprindători streini, unde au apărut opere de Zola, Daudet, Balzac, Dostojevski etc., traduse de gazetari, funcționari și de ovrei, opere destul de răspândite astăzi. Traducătorii aceștia, ca și alții dintre răspânditorii limbei și literaturii zilnice, aparținând aceleia a treia clasă sociale, despre care s'a vorbit și pe de altă parte mai fiind și de origine streină, natural că întrebunțează consecvent limba usuală în accepțiunea dlui Zamfirescu. Așa că principiul limbei usuale într'adevăr predominază astăzi în prosa scrisă la București, iar dorința dlui Zamfirescu e realizată pe seară întinsă.

Și iată-ne astfel divisați în două. Și unii și alții ținem la principiul limbei viue, numai cât unii pornesc de la obârșia originală a limbei, din popor, iar ceilalți cultivând un fel de limbă împistrită, cum o vorbește societatea noastră știutoare de carte; unii țin la limba *obștească*, sau la „prosteașca limbă românească“, cum îi ziceau cronicarii, iar ceilalți la limba *usuală* a cărturarilor.

Între aceste două curente, destul de pronunțate în literatura noastră mai nouă, evident că trebuie să se desvolte un antagonism oare-care. Între ele sunt mari deosebiri estetice, dar mai ales naționale.

Când vorbim de limba poporului și cerem conservarea aceleia, pledăm pentru un principiu național, pe când limba usuală, dezvoltată prin atâtea influențe streine, împinge fatal spre cosmopolitism.

Întrebarea, ce se împune, este: drept ce considerăm noi limba și literatura noastră: ca un mijloc ce ne creează cultura națională sau ca un reflex incolor al culturii streine?

Ca Românii adeverați, cari luptă grea purtăm pentru susținerea rasei noastre, cu toată structura noastră sufletească, cu toate aspirațiunile și idealurile noastre, trebuie să inclinăm pentru întâia problemă și, considerând literatura ca cel mai potrivit mijloc pentru clădirea culturii naționale, să ne decidem consecvent pentru menținerea tuturor idiomelor populare în limbă, în deplină convingere, că limba aceasta este destul de cuprindătoare, încât gândurile poetice cele mai subtile și simțemintele cele mai frumoase să se exprime prin ea.

Durere inse că în giurul nostru sunt destule elemente, cari, dată fiind originea lor ne-românească, fie pentru a se opune curentului culturii naționale,

fie din deșarta ambițiune de-a ține pas cu progresul popoarelor mari, de-a fi totdeauna moderni, vor șei să falsifice fondul național al literaturii noastre, fie prin limba, fie prin mentalitatea lor.

*

Sub raportul acesta, al principiilor de cultură națională, scriitorii noștri *ardeleni* fatal vor fi țintă continuă a criticilor din București. Părerile asupra lor se vor divisa, cum se întâmplă chiar astăzi; unii vor preamări fondul lor național și calitățile lor artistice, ceilalți îi vor deprecia cu totul. Fără șee, pe scriitorii ardeleni nu-i vor supără aceste două curente în opinia criticilor, extreme amândouă, ci-și vor rămâne lor-și consecvenți, continuând a fi espresia tipului românesc, conservat și dezvoltat în toful luptei de apărare împotriva atâtor agresori.

Dl Duiliu Zamfirescu aparține categoriei a doua a criticilor, aceleia categorii care nu ține mult, ba aproape nimic la limba și arta scriitorilor ardeleni.

În articolul dsale din „Noua Revistă Română“ caută să dovedească de neliterară limba acestor scriitori, în care scop citează câteva pasaje din scrierile lor, subliniază cuvinte necunoscute dsale, frase și construcțiuni streine limbei vorbite în Tară.

Precedeu urmat e ușor și ieftin, își are chiar hazul său, foarte probabil fiind, că se vor găsi cetitori, cari să ridă de cuvântul *maistor*, întrebunța de Niță Popovici, sau să se *moqueze* de alte asemenea provincialisme.

La rândul nostru am putea urma acelaș sistem și să cităm pagini întregi din autorii moldoveni și munteni, cari, inspirându-se și ei din popor, scriu o limbă în care aproape tot al zecelea cuvânt, nou Ardelenilor, ne este nou.

Delavrancea, subt. scriitorii analitic, la căruia forță de căpetenie zace ilu în bogăția limbei, în belșugul de cuvinte simple sau involte, triviale sau onomatopeice, n'ar putea servi drept cel mai nimerit autor, pentru a veni la acelaș rezultat teoretic, la care a voit să ajungă dl Zamfirescu, analisând pasaje din scriitorii ardeleni.

Dar urmând astfel am veni în contradicere cu principiul limbei populare, despre care am vorbit. Și e incontestabil, că pe cât de populară, bănățanească, este limba lui Popovici, cea zemflemisită de dl Zamfirescu, pe atât de proprii sunt poporului vrâncean cuvinte ca *sporovăială*, *pasarama*, *cotoroanță*, *zăpălatec* . despre cari sporovăește Delavrancea în „Sultanica“ sa.

A ridiculisa un dialect al poporului este un lucru neserios și o muncă inutilă în acelaș timp. Și noi nu ne vom pretă nici odată la aceasta, fiind că tocmal provincialismele de veche proveniență, viie în graul poporului, sunt elementele cari dau vi-gorearea unei limbi și constitue așa zicând fondul ei de rezervă.

Glumele, ce în timpul din urmă cu atât puțin gust și în formă așa de puțin literară se strecoară în revistele umoristice și în foiletoanele unui ziar din București, și cari se adresează unui dialect ardelenesc, care inse nu există decât în imaginația lui Caragiale, sunt efluxul unui curent alcătuit de elemente neromânești.

Cred că nu mai e nevoie de-a stărui, ci s'a dovedit în de-ajuns că limba poporului ardelean, mai ales aceea a unor regiuni curat românești, e destul

de potrivită, pentru ca în ea o literatură românească să ajungă la înflorire.

Limba lui Slavici, Coșbuc și Nița Popovici este o limbă viue, ea există întocmai, iar afirmația dlui Zamfirescu, că aceasta ar fi un „material desgropat din cronicari“ este o eroare explicabilă prin faptul, că dsa n'a fost prin Ardeal, ca să studieze și să pătrundă limba țeranului român.

Este negreșit supărător, când se trag concluziuni pe baza unor premise false și criticul n'ar fi trebuit ca să meargă mai departe și să se peardă în alte asemenea lucrări.

Dl Zamfirescu, discutând o chestie de limbă, profită de ocazie a se pronunță și în privința altor părți a scriitorilor ardeleni, cărora, nu știu de ce, le dă un certificat atât de sever și — vorba dsale — atât de puțin elegant.

Ascultați ce afirmă despre prosa lui Coșbuc:

„Nici odată nu s'a scris ceva mai fals în țara noastră, fals prin fondul sufletesc al limbei, fals prin imaginile triviale ale gândirii, fals prin avântul grosolan al unui eroism de comandă...“

??!...

Am înțelege pe criticaștii ovrei, pe un reporter* de la vreo gazetă cosmopolită, pe un intelectual decadent, să se ridice împotriva patriotismului, pretins esagerat, al lui Coșbuc. Dar un artist, autorul naționalist — să fi fost sincer? — al poesiilor „Bucovina“ și „Invectivă“, să vină și să se năpustească cu atâta violență asupra unui scriitor, pentru idealismul lui național, pentru direcția în care în mod sistematic muncește la deșteptarea patriotismului în masa inertă a poporului, e o pornire dușmănoasă, pe care nu o înțelegem, dar o regretăm.

Că dl Coșbuc ar fi deprins a gândi nemțește, că ar întrebuința prea des forma inversiunii sunt iarăș afirmațiuni nedovedite. Coșbuc înainte de toate gândește românește, scrie și simte românește, e Român dintr'o bucată.

Dar în definitiv ce vrea aceasta ploaie de atauri la adresa lui Coșbuc?

Astfel, de curând, un alt recensent, care nu e artist și prin urmare nu eră reținut de spiritul de colegialitate a fi mai rezervat în expresii, și căruia de-altfel în diferite rânduri i-a plăcut a-l ridică pe dl Zamfirescu și a micșorâ importanța lui Coșbuc, — scrie la adresa acestui din urmă între altele următoarele:

„Originalitatea lui Coșbuc e în tehnică și într'o meșteșugită întrebuințare a unei limbi, dacă nu întotdeauna frumoasă și literară, dar veșnic bogată, veșnic împodobită, care dă impresia unei *mitocance* cu stare, care mergând la teatru și-a pus un car de diamante pe ea“...

Deci, limba lui Coșbuc e *mitocănească*, vorba noastră, prosteasca limbă românească, care nu vrea să placă de loc aderenților musei eterice și serafice, palișilor elevi ai lui Baudelaire, căci ei sunt refractari la tot ce e vigoare și idee națională.

Semnele vremii! Într'o epocă de stagnare literară, de idei mici, de decadență a simțului național; de predominare a elementului strein în opinia pub-

* Un asemenea reporter scriea zilele trecute: „Literatura de peste munți, a fraților transilvăneni, e ca o *dihanie apocaliptică, monstruoasă și ofilită*“... și alte monstruoase grașioșități. („Patriotul“ din 29 iulie.) Pe acest ofilit reporter îl chiamă *Caion* (C. A. Ionescu), un tiner incult.

lică, de „crisă morală“ și mai de nu știu ce, cei mai greșit apreciați, mai izolați sunt bărbații cari reprezintă ideile contrare, în cazul acesta reprezentanții vigoarei și a idealului național. Și nu este mai puțin adevărat că Coșbuc, chiar fără a fi atins idealul unui apostol național, unei individualități așa de distincte încât influența lui regeneratoare să se resimtă în toate ramurile culturii noastre naționale, sub raportul stărilor de astăzi *el* este cel mai puternic muncitor pe acest spinos și la noi ingrât teren... Ceea ce mult explică.

Dar, pentru a reveni la limba, vorbită la noi în Ardeal, nu vom hesită a recunoaște, că într'adevăr între limba poporului și aceea a cărturarilor e o mare distanță și că limba usuală a clasei noastre culte e cu mult inferioară celei vorbite în Bucureșei.

Cu toate astea, și în punctul acesta ni se face nedreptate. Nu este esact, că limba noastră ar mai fi atât de „greoaie și de pedantică“ cum o găsisse odinioară dl Maiorescu. Așa că dl Ion A. Rădulescu, amintit mai sus, vorbește în necunoștință de cauză, când afirmă, că „ce e de spus despre limba care se scrie și se vorbește de oamenii culți de peste Carpați o șcim din criticile dlui Maiorescu, — aceeaș limbă se „folosește“ și azi acolo“...

Quod non! Fără a vorbi și scrie o frumoasă limbă literară, facem și noi progresele noastre, pentru cari inșe trebuie să luptăm în grele condițiuni, despre cari judecătorii noștri ar trebui să țină seamă. Nimeni nu regretă și nu combate mai mult ca noi influența inevitabilă a școalelor streine și urmele funeste ale conviețuirii și vecinătății atâtor elemente neromânești; dar nu se poate afirmă că nisințele noastre în această direcție ar rămâne fără nici un rezultat. Sunt rele vechi pe cari trebuie să le desrădăcinăm și progresele sunt anevoioase, căci tot ce se face la noi pentru îmbunătățirea limbei e inițiativă privată, e bunăvoință și luptă totodată. Și ori cum ar fi această limbă, este nedrept și nemeritat a o pune — cum face dl Zamfirescu — pe acelaș nivel cu limba scrisă de ovrei din Iași...

Ar mai fi multe de zis, dar sper a putea reveni cu alt prilej.

IL. CHENDI.

Cugetări.

Un cm sărac, fără răbdare, este ca o lampă fără rapiță.

*

Primăvara vorbește la toți cari simt: este o musică; toamna nu place decât celor cari cugetă: este o poesie.

*

Serie supărării în nisip, și binefaceriile în marmoră.

*

Maî tare ca moartea este amorul, și maî crudă ca infinitul este gelosia.

*

Tăcerea mormintelor e maî pătrunșătoare decât șgomotul lunei.

*

E I . . .

*În undele apelor line
Pe tine te ved regină,
În zarea de negură plină
Iarăș pe tine.*

*În zorile zilei de vară,
În zîmbetul lunei bălăe,
În stele ce ard în văpae
Revădu-te iară.*

*Și cerul senin mi-te-arată,
Pe frunte-ți cunună de stele
De focul inimei mele
Împresurată.*

*Și vântul în tainica noapte,
Deapururi de tine-mi vorbește,
Când freamătul frunzei șoptește,
Duiioase șoapte.*

*O! — de-ai ști ce spun ele,
Ai plânge urmându-mi chemarea.—
Indură-te! — vino, — visarea
Dragostii mele.*

*Cu mâna pe frunte-mi adie,
Privirea la mine-o coboară,—
Când dragostea ta me omoară,
Privirea-ți me 'nvie.*

*Ah! vino! — cu inima plînsă
Și plină de patimi te-aștept,
Deapururi aproape la piept
Să te ved strînsă,*

*Să-mi dai sărutări ardețoare,
Să simt respirarea ta caldă,
Când luna în aur ne scaldă
Și teiul în floare.*

*Ascultă-me, — și-o să-ți apară
Viața un basm fără nume,
Că dragostea mea e o lume
Fără hotară.*

Beinș 1901.

Un ștregar.

Șă faci un chef la Villa Regală cu nevasta ta, e ceva într'adevăr original! esclamă Năică Colindărescu. Ce poftești! un gust și nimic mai mult. Avea omu această dambla, și pace. De la vorbă la la fapt, câteva ore.

Seara pe la opt, se află cu dna Colindărescu, o damă grasă și cam trecută, dar cu pretenții de frumusețe, se află, zic instalat tabla-bașa în cea mai bună cabină de la Villa Regală.

— Măncăm raci?

— Mai e vorbă!...

— Dar pește!

— Și pește.

— Costică, zise Colindărescu cheinerului, niște raci, cum știi tu, o maineză...

— Avem cegă proaspătă minunată, observă

Costică.

— Bine, de cegă să fie.

— Să fie de nisetru, întrerupse doamna.

— Voia la dumneata ca la Banu Ghica — de nisetru să fie.

— Nisetru nu e tocmăi prima, zise Costică; se poate de șalău; avem șalău bun.

— Să fie tot cegă, Năică...

— Așă, de cegă, ne-am înțeles. Bagă de seamă Costică... Alege una mai barosană. Așă; acum racii, știi tu... O baterie cu ghizibler, și celelalte...

— Tuică poftiți?

— Poftim. Ad'o doue, pentru mine și pentru doamna.

— Poate doriți și lăutari. E aci banda lui Chiripuş cu Firica. Îi trage niște cântece. S'audiți romanța nouă a lui Dinicu: „O noapte 'ntreagă“...

Colindărescu se uită la nevastă:

— A? Ce zici?

— A? ce să zic...

— Pentru Chiripuş -- n'ai idee...

— Iii -- deee...

— Prea e sgomotos... Acas' la tine mai merge...

— Ascultă lumea.

— O fi și scump.

— Lasă, lasă...

— Veți Costică de mâncări, incheie dl Colindărescu.

După masă, se întoarseră la domiciliu pe la orele trei noaptea. Chef, nu jucărie. Dna Colindărescu se cam jenă când eșii din Villă. Dar a rămas încântată nevoie mare. Până la ziuă nu s'a lipit somnul de ea. Vorbiă într'una: — C'asă, că pe dincolo. Par' că eră mireasă, par' că eră fată...

A doua zi, pe la doue, primi prin poștă o scrisoare anonimă:

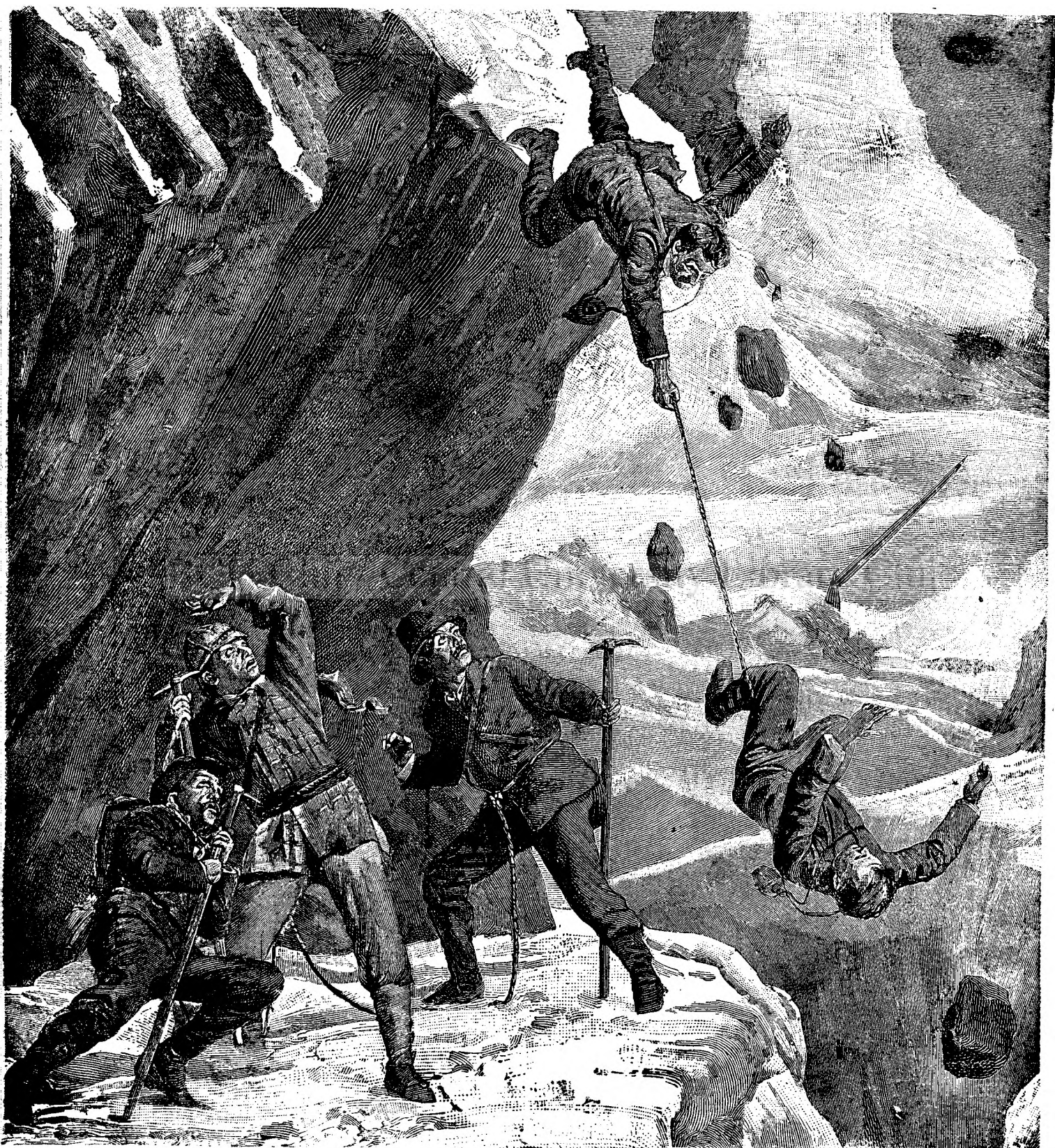
Stimată doamnă,

Nu ve cunosc, dar am audit că sunteți o damă foarte cum se cade. Am onoare a ve face cunoscut că soțul dvoastre, care e un stricat, a petrecut asnoapte la Villa Regală cu o femeie urită. Puteți lua informații mai esacte de la oamenii cari l-au servit.

Al domniei voastre

Un binevoitor.

D. TELBOR.

Nenorocirea turiștilor.

M'am întrebat ades . . .

(Din nemțește după Alois Kutschera.)*

I

*M'am întrebat ades' în minte,
În calea mea cum te-ai ivit?
Aă doar' puternicul Părinte
În suflet drag mi te-a vrăjit?!
Eră prea dulce 'n seară ceasul
Cu dor gustat la sinul teū,
Dar vai! s'a dus, perit-a timpul,
Când me 'ngânaî cu dorul teū.*

II (Refrain.)

*De nu te-aș mai vedea nici când,
În pept sădit-am chipul teū,
Gândind la ochiul teū cel blând
Amar va plânge sinul meū.
Cu foc nestîns eū te iubiam,
Voî lacrimi fi-veți martori drept,
Nici când credința nu speram,
Ca ghița-î rece al teū pept.*

III

*La sinul teū eram ca un copil,
Privirea ta me îmbătă,
Dacă-mi șoptiaî duioase șoapte lin
Gândirea 'n vis se retăcea;
Adese îmi jurai credința
Și-amorul tu nu-l pricepeai,
Sădit în peptul teū fetița
Un suflet rece eū aflaî.*

IV (Refrain.)

*Amar, amar fu al teū joc,
Dar eū nu știu să blastem greū;
Gândesc la tin' și plâng cu foc,
De chin se frânge peptul meū.
Tu ești tesaur mult lucios,
Tu vina ceasului n'o porți,
Lucești cu foc și prea frumos
Să îți credința tu nu porți.*

COSTICĂ.

Slugile lui Dumnezeu.

(Snoavă.)

De zice că bunul Dzeu de un cârd de vreme încoace s'a cam tras binișor la o parte și toată grija acestei lumi ar fi lăsat-o în sarcina fiului seū, cel răstignit de jidovi și pe lângă Sfinția Sa nu și-a oprit decât două slugi vechi și credincioase: Pe sfântu Ilie, căruia Dzeu i-a fost luat o mână și un picior, când eră să prăpădească la un ospet pe toți dracii; și pe lângă aceasta e și surd. O fi asurzit pe semne din pricina sunetelor celor cumplite, cu care urmărește pe necuratul și în gaura de șarpe.

Și-a mai oprit Dzeu pe lângă el și pe bătrânul Eliseu, care așiderea nu-i tocmai teafăr, ci șchiop

de un picior, căci a fost lovit în el, din nebăgare de seamă, sf. Ilie tot când cu ospetul ăla drăcesc...

Și când seceta aducătoare de foamete stăpânește săptămâni și luni, prin unele locuri ale acestui pământ nemărginit; și rugă calde, rostite de preoți din cărți sfinte, iar de credincioși din adâncul inimei lor oflitate și cuprinse de groaza hidoasei foamete, — se înalță prin norii fumului de tămâie înaintea tronului celui Prea înalt; mult milostivul chiamă pe Sf. Ilie și-i zice:

— „Sfinte Ilie, creaturile mânilor mele din cutare loc, de la bătrânul îngârbovit de povoara anilor și până la pruncii... auzi Sfinte Ilie... până la pruncii nevinovați, de abia înțercați de mamele lor, se plâng că ei și dobitoacele lor sunt în primejdie de a muri de foame din pricina secetei... De luni de zile picur de ploaie n'a recorit pământul și tu umbli rasna te miri pe unde!... Pleacă îndată și dă-le ploaie aducătoare de viață ierburilor și semănăturilor; ce-s izvorul de hrană la tot ce viază!...”

Sf. Ilie măhnit și bombănind, cum fac toate slugile când sunt probozite de stăpânii lor, pleacă a lene la locul arătat, își învertește biciul peste cap, ... dă drumul norilor... și ține-te, copile!... Ploauă o zi... ploauă două, trei zile... ploauă o săptămână tot într'una...

Și ce ploaie! ... Să înceapă pământul și alta nu!...

Atunci alte rugă și mai ferbinți se înalță de pe pământ la cer și Cel nemărginit chiamă pe bătrânul Eliseu și-i zise:

— „Alegă cât te-or ajuta picioarele și spune Sf. Ilie să încete odată cu atâta ploaie... L-am trimis să îndeplinească rugăciunile celor ce cereau ploaie... și el o ține ca prostu tot într'una!...”

Și Sf. Eliseu pleacă șotâng și când zărește cale de o poștă pe Sf. Ilie, strigă cât îl ține gura lui cea mare de proroc: „Mă, Sf. Ilie, înceată cu ploile!... E porunca lui Dumnezeu!”... Dar de unde să încețeze; Sf. Ilie aude, cum aud eū că nu-s acolo.

Sf. Eliseu pleacă mai departe, târindu-și piciorul cel gubav, se apropie de Sf. Ilie și apucându-l de mâneca cămeșii, îi strigă gâfâind și cât ce poate la ureche:

— „Încetează!... Porunca lui Dzeu!”...

Atunci Sf. Ilie, ca deșteptat din somn, înhoalbă ochii mari și încet, încet, cum nu s'ar îndură, învertește canaua norilor... Ploile cad rar, din ce în ce mai rar, până ce peste o zi două încetează cu totul... Cerul se resbună și razele soarelui se grăbesc să soarbă ce Sf. Ilie a vărsat prea mult; iar câmpiile iaū o față veselă și ridătoare...

Acestea două slugi ale lui Dzeu sunt dară pricina de uneorea și pe alocurea băntue secetă îndelungată și alte ori ploii cu săptămâni și luni. Și aceasta nu atâta din reutatea orî lenea lor; ci unul, șchiop fiind, nu poate alergă cum i-ar fi vrutul și i-a poruncit Dzeu; celalalt nu aude la timp, când îi strigă să înceteze ploile; fiind el tare de urechi...

Dar bunul Dzeu toate le îndreaptă și face bune și pământul ne dă roade, cu care ne hrănim, până i-om întoarce împrumutul înapoi; căci scris este: „Pământ ești și pământ te vei face!”...

(Auzită de la prietinel meu Păun Gilorteneșcu, din comuna Budești, plasa Negoșci — Ilfov (România), auzită și de la un moș din comuna vecină Aprozii.)

* Veți și traducerea din nr. 30.

S A L O N.

Presă despre adunarea din Șimleu.

I

Presă română.

„Gazeta Transilvaniei”.

Adunarea de la Șimleu. Joi și vineri „Societatea pentru fond de teatru român” și-a ținut adunarea sa generală în Șimleul Silvaniei.

Au fost zile frumoase de serbare în centrul Sălăgiului, ai cărui bavi fi, însuflețiți pentru tot ce e național, au făcut o primire frumoasă, calduroasă și cu adevărat frățească membrilor Societății și oaspeților sosiți din toate părțile...

Când cere să-mi concentrez impresiunile — toate plăcute — două mai ales mi se cristalizează în forme mai precise: însuflețirea, cu care bravi Sălăgenii au căutat să dea festivităților un caracter cât mai românesc și mai variat, și ospitala grije, cu care s’au nisuit ca cele câteva zile de petrecere să fie pentru oaspeții veniți din toate colțurile româneșii zile de înălțare sufletească și de dulci suvenirii.

Banchet, concert, reprezentațiune teatrală, excursiuni, o drăgălașă expozițiune de manufacturi din industria casnică a harnicelor Sălăgene și Uniădo-rene, chiar și un ziar ocașional („Teatru Român”), — cronica tuturor momentelor mai însemnate ale festivităților — toate le-a făcut comitetul arangiator, pentru ca Șimleul să fie înscris în analele Societății fondului de teatru român cu aceleași litere de recunoștință, ca și cele mai româneșii centre, în cari au apărut până acum purtătorii steagului Thaliei române.

O caldă și românească primire a înscris pe de altă parte pe Sălăgenii în inimile tuturor vizitatorilor, ca pe sincerii reprezentanți, aici la granița românismului, ai virtuților recunoscute ale poporului nostru: ospitalitatea, — nu o ospitalitate formală, oficioasă, cum se obișnuiesc la zile mari și rare, ci o ospitalitate caldă, apropiată, isvorită din isvorul pururea viu al unei inimi româneșii — și simțul românesc, care îmbracă toate manifestațiunile festivităților.

Conștiință românească totdeauna a existat în Sălăgiu, patria și mormântul lui Simion Bărnuț. Progresul, ce l-a făcut înse Șimleul ca centru de viață românească, în ultimii 20 de ani, în adevăr e de mirare. A fost un timp, când toată inteligența românească o formă singur vicarul, actualmente încărunțitul, dar ca inimă românească cu atât mai tinărul vicar al Sălăgiului Reveredissimul Alimpiu Barbolovici.

Astăzi, mai ales după întemeierea „Silvaniei” în frunte cu bravul ei director Andrei Cosma, Șimleul este un centru de viață și cultură românească, cu-o inteligență românească bine încheagată. Șimleul e sediul Reuniunii femeilor române sălăgene, sediul

despărțământului al XVI-lea sălăgean-chiorean al Asociațiunei; Șimleul are o spațioasă și frumoasă biserică românească, două școli, una de fetțe și alta de copii, și, ca o podoabă a orasului, noul palat al „Silvaniei”.

Viața românească e pe deplin încheagată aici, și, ceea ce poate sună cam paradox, Româniil trăese în armonie cu Ungurii conlocuitorii. Primarul orașului Gecsy și medicul Ajtay, în acelaș timp și intendentul teatrului din loc, au asistat cu o vedită simpatie la toate momentele mai însemnate ale serbării.

Dar să trec la raport.

(Spre a nu repetă ceea ce s’a raportat deja în nr. 30 al revistei noastre, vom reproduce din voluminosul raport numai partea privitoare la discuțiunea asupra propunerii comitetului d’a se convocă o adunare generală anume pentru a se începe înființarea teatrului român. Red.)

Acesta a fost fără îndoială momentul cel mai însemnat la adunarea din Șimleu. Drept aceea referentul dr. V. Branice și-a și ținut de datorință a clarifică adunarea în toate detaliurile această importantă chestiune.

Comisiunea, înainte de a se putea înțelege unanim asupra propunerii sale, a supus cestiunea modificării statutelor Societății unei serioase și minuțioase discuțiuni.

În comisiune au fost reprezentate două păreri, și anume părerea majorității în sensul, ca drept basă a discuțiunei să se ia propunerea comitetului și părerea minorității în sensul, ca propunerea să se amâne de-ocamdată ca fiind prematură, iar comitetul să fie însărcinat a adună tot materialul necesar referitor la importanta întrebare, că oare în adevăr a sosit deja timpul, sau mai bine zis a ajuns Societatea deja în situațiunea materială, de a putea realisă înființarea teatrului român sau nu.

În urma unei îndelungate discuțiuni s’a primit cu unanimitate propunerea de mai sus.

Din esposeul dlui referent, mai rezultă, că comitetul a proces cu o deosebită precauțiune în această importantă chestiune, la care ori ce mică eroare poate avea grave urmări pentru viitorul Societății. De aceea a aflat cu cale, să adreseze deja de mai înainte un circular tuturor bărbaților noștri de frunte, cari să fie întrebați de părerea lor. Dintre răspunsurile sosite la acest circular se ceteșce răspunsul Escelenției Sale mitropolitului dr. Victor Mihályi de la Blaș și răspunsul avocatului Em. Ungurianu din Timișoara. Ambii sunt de părere, că timpul n’a sosit încă pentru întruparea în faptă a înființării teatrului român.

Referentul mai atrage atențiunea adunării și asupra îngrijilor manifestate de ziaristica noastră din incidentul acesta, și ca încheiere recomandă adunării propunerea înaintată de comisie.

Propunerea comisiunei se pune la discuție. După încheierea discuțiunei, la care iaă parte dnii E. Dăianu, profesorul Precup de la Blaș, secretarul V. Goldiș și preotul I. Mihalca, se primeșce propunerea comisiunei în forma prezentată de referent.

Ca parte a discuțiunei merită mențiune, amandamentul propus de dr. E. Dăianu, că adevărat comitetul să fie însărcinat cu pregătirea proiectului de modificare a statutelor, care să-l publice apoi cu o lună înainte de adunarea generală. Acest amandament a fost întregit de prof. Precup în sensul a-

cela, ca comitetul să deschidă deja cu o jumătate de an mai înainte discuție publică, după care să se poată apoi orientă. Amandamentul a fost înse retras după clarificările date de secretarul V. Goldiș.

*

„Tribuna“

Adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român. După o muncă de peste 30 ani, în sfârșit „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român“ a ajuns să discute asupra modalităților potrivite ca scopul ce și-a propus — să fie întrupat.

Falnicului Sălagiū i-a fost hărăzită cinstea deosebită să găzduiască în inima lui, în mult promițătorul Șimleū, pe apostolii Thaliei române, atunci când aceștia mânați de dorul dezvoltării culturii naționale s’au adunat să chibzuiască asupra punerii primei petri fundamentale la mândrul edificiu al teatrului român din Ardeal și Ungaria.

Sălăgenii, conșcii de onoarea ce le-a revenit, au pus umăr la umăr și-au adunat toate forțele, ca în mod vrednic să găzduiască pe aleșii nației, pe neobosiții apostoli ai culturii românești realizate cu spriginul puternicei, delicioasei Thalie.

Cu luni de zile înainte, fruntașii români din Șimleū au bătut la poarta dragostei de neam și de cultură, sălășluită în inimile Sălăgenilor. Și întreg Sălagiul pe muncă s’a pus și haine de sărbătoare și-au făcut, ca să primească și să găzduiască pe apostolii teatrului român.

Alătura vrednicilor bărbați sălăgeni cu dragoste înăscută înșiruitu-s’au și harnicile femei sălăgene, ca sub aripile rodnicei „Reuniuni a femeilor române din Sălagiū și Chior“ să dea tot spriginul posibil, pentru ca Societatea pentru fond de teatru — acasă să se simtă și multe să vadă la frații lor de aici.

Răsplata muncii e perfectă și bucuria noastră e nemărginită, când sub pecetea obiectivității putem să spunem lumii românești, că găzduirea Sălăgenilor a fost frățescă, a fost românească.

(După aceasta introducerea, publică în patru numere un raport amănunțit despre toate momentele festivităților. După cele ce s’au scris deja în revista noastră, vom releva numai trei puncte din ședința a doua tratate pe scurt în raportul nostru din nr. 30 al „Familiei“. Red.)

Comisiunea esmisă pentru revisuirea casei, constituită sub presidența dlui Demetriū Suciu, raportează prin raportorul seū dl Vasile C. Osavadă, că a aflat în deplină regulă manipularea casei. Din datele referitoare la averea Societății estragem următoarele:

În anul de gestiune 1900/1 mișcarea casei a fost la intrate în sumă de cor. 43.006·31, la eșite în sumă de coroane 1238·19.

În decursul anului averea Societății a sporit în bani gata cu cor. 19.496·48, în efecte cu cor. 1160. Total coroane 20.656·48. Totalul averii Societății până la adunarea din Șimleū este de cor. 286.289·25. Această avere este plasată parte în depuneri la „Albina“ (cor. 41.768·22), parte în efecte (244.521·03 cor.)

Budgetul pe anul de gestiune 1901/2 s’a stabilit la venite cu cor. 17.110.— (și adică: interese cor. 14.400. Taxe de membri cor. 2700); la spese cu coroane cu coroane 2100.— (tipărituri, paușale etc.)

A urmat apoi referada comisiunii pentru cen-

surarea raportului secretarului. President: protop. Teodor Pop. Raportor prof. dr. E. Dăianu.

Dl dr. Dăianu și-a introdus raportul cu o valoroasă vorbire esplicătoare. Amintind scopul sublim al Societății, relevă punctele de asemănare între „Astra“ și „Societatea pentru fond de teatru“, în ce privește scopul ce-l urmăresc ambele aceste fruntașe Societăți. E dureros înse, că mijloacele ce se pun la dispoziția acestor societăți nu sânt egale, căci pe când membri ordinari ai „Astrei“ se nisuesc ca an de an să-și achite datorințele de membri, pe atunci membrii Societății fondului de teatru își socot datorințele față de cultura neamului pe deplin achitate, dacă sânt membri la Societatea fondului de teatru vreme de un an! Neajunsul acesta, crede dl dr. Dăianu că se poate delătură, dacă comitetul din nou va reîncepe legăturile și va dezvoltă instituția bărbaților de încredere, care și până acum au adus serviciu importante. În consecvență raportorul dr. Dăianu în numele comisiei propune: 1. Raportul se ia la cunoștință. 2. Adunarea să dea expresie prin sculare sentimentului de pietate pentru membrii morți. 3. Comitetului să i se dea absolut și 4. Comitetul să fie însărcinat să reînceapă legăturile cu bărbații de încredere și să nisuiască pentru înmulțirea numărului acestor bărbați de încredere.

Adunarea primește propunerile și presidentul Vulcan mulțumește raportorului pentru distinsa pre-dare.

Urmează raportul comisiei pentru referada asupra propunerii comitetului pentru convocarea unei adunări generale în sensul §-lui 21 din statute — pentru înființarea teatrului. President George Pop de Băsești. Raportor dr. Valer Branșice.

Dl raportor înainte de a prezenta propunerea comisiei — dă unele esplicări în chestie.

În comisiunea esmisă s’au afirmat doue păreri. Majoritatea eră pentru primirea propunerii comitetului. Minoritatea cerea ca să se amâne luarea concludului în această chestie — din motivul, că de present nu ne stă la dispoziție datele necesare pentru judecarea situației; și ne lipsește materialul trebuincios pentru ca să se poată trage concludii juste în această chestie de capitală importanță.

Greutatea luării de conclud uniformă residă în stilisarea prea puțin concisă a dispozițiilor statutare. În debaterile comisiei deja la interpretarea § 1 din statute s’au ivit divergențe. (Acest paragraf sună:

§ 1. Se institue o Societate pentru crearea unui fond, din care cu timpul să fie posibilă înființarea unui teatru național român.)

Unii erau de părerea, că în sensul acestui paragraf, în cadrul scopului fixat al Societății esistente, pe lângă adunarea de bani (taxe) este în drept a face și pași pregătitori (prin licvidarea de premii, stipendii, colectare de material etc.) Alții din contră sânt de părerea, că în cadrul acestor statute, Societatea nu este în drept a face nimic mai mult, decât să adune banii.

Divergența aceasta de păreri e alimentată apoi prin dispozițiile §-lui 21. (Textul acestuia este:

§ 21. Când fondul Societății se va urcă la suma din care s’ar putea realiză înființarea teatrului național român, adunarea generală — convocată anume spre acest scop, va decide asupra acestei chestiuni.

„Totodată ea va decide, dacă Societatea mai are

să existe ca atare, sau a se institui o Societate a-nume pentru teatru?)

La interpretarea alienatului prim toți sînt de acord. La alineatul al doilea diferă, întru cât unii susțin, că convocându-se adunarea generală ca să decidă asupra înființării teatrului — Societatea de acum (pentru crearea fondului) va avea să-și continue, ca și până acum, activitatea ei. Altă părere este că înființându-se Societatea de teatru, actuala Societate pentru crearea fondului va avea să-și sisteze activitatea și predând fondul noii Societăți să se disoalve.

Altă părere este apoi, că adunarea ce o să se convoace să insiste pentru schimbarea statutelor așa, ca pe lângă adunarea de bani Societatea actuală să poată face în liniște și pregătirile necesare pentru înființarea teatrului.

Comisia luând în considerare, că de present nu stă la dispoziție materialul trebuincios pentru orientarea asupra situației — face propunerea (pe care o publicăm în nr. 30, dar o reproducem și acum a spre a se înțelege mai bine discuțiunea de mai la vale. Red.)

„Adunarea generală a Societății fondului de teatru român ținută la 1—2 august 1901 în Șimleu îndrumă comitetul acestei Societăți, ca la timp și în loc potrivit să convoace pentru anul 1902 o adunare generală care în sensul §-lui 21 din statutele Societății să chibzuiască asupra schimbării acestor statute cu scopul de-a face pașii necesari pentru pregătirea înființării teatrului român contemplat în §-ul 1 al Societății noastre.

La acca adunare generală comitetul să prezenteze propuneri amănunțite și motivate.

George Pop de Băsești,
president.

Dr. Valer Branișce,
raportor.

Dl raportor Branișce rugat fiind de dl vicepresident să esplice felul în care comisia a contemplat afacerea pregătirilor necesare, schițează decursul discuțiilor urmate în comisiune, discuții la care pe lângă membrii comisiei a luat parte și secretarul comitetului, precum și mai mulți distinși membri ai Societății. Părerile afirmate în aceste discuții le află publicul în mare parte, în studiul dlui secretar publicat în anuarul IV al Societății.

În sensul acestor păreri comitetul va avea să studieze chestiile cumpărării de costume, de recuizite, apoi chestia adunării jocurilor și muzicii populare; a trimerii unui tiner pentru studii dramatice în străinătate și apoi a aplicării acestei puteri etc. Comitetul va avea să adune date statistice referitoare la chestie etc.

Dl dr. Dăianu e de părere, ca să fie îndrumat comitetul să pregătească un proiect pentru schimbarea statutelor și să-l publice înainte de adunare.

Dl profesor Precup crede, că ar fi de trebuință să fie obligat comitetul ca înainte de adunare cu cel puțin 4—5 luni să deschidă și să mențină o discuție ziaristică în chestia aceasta.

Secretarul Goldiș, după ce spune că și comitetul când a făcut propunerea, nu a intenționat înființarea momentană a teatrului, ci a contemplat mai întîiu adunarea materialului, de aceea se alătură la propunerea comisiei.

Și cu aceste se încheie discuția asupra propunerii comitetului, incredințându-se ca la timp și în

loc potrivit să concheme adunarea generală în sensul §-lui 21 și până atunci să prepare și să adune materialul trebuincios.

*

„Tribuna Poporului“

Adunarea din Șimleu. Zilele de 1 și 2 august n. au fost cu adevărat zile de sărbătoare în Șimleu.

Primirea oaspeților a fost plină de căldură sinceră și românească. Cu încvartirarea toți au fost foarte mulțumiți. Românii noștri din Șimleu sînt meșteri în arangiarea astorfel de lucruri. Abia am scuturat praful și deja sosește servitorul, care me invită la masa dlui Andrei Cosma, directorul esecutiv al Șilvaniei. Acolo masă bogată și societate aleasă. În frunte venerabila doamnă Cosma, dna Vulcan, dr. Pop Coriolan și mai mulți domni. Peste tot am constatat, că în Șimleu centrul vieții românești este institutul de credit și economii „Șilvania“ și bravul ei conducător Andrei Cosma. Institutul acesta începe să întărească tot mai mult elementul românesc în Șimleu.

Seara de cunoștință în Șimleu a succes admirabil. Mai bine chiar decât la Abrud. Nu erau prea mulți, pentru ca să se peardă unitatea societății, dar erau destui, pentru ca să se poată bucura unii de alții. Și mai presus de toate ne-a înveselit măiestria arcușurilor lui Christof din Bistrița. Șimleeni și aici s'au arătat pricepători. Șcieați, că fără lăutar cu adevărat *românești*, nu-i treabă. Eu cred, că azi Christof din Bistrița e cel dintîiu lăutar român din Ungaria și Ardeal. El întrece pe Ghiuțu din Munții Apusenii.

În seara de cunoștință s'a adunat o societate foarte aleasă. Să numesc pe dnii Iosif Vulcan, Alimpiu Barboloviciu, George Pop de Băsești (Badea Gheorghe), Vasile Lucaci, Andrei Cosma, Virgil Onițiu, dr. Valerie Branișce — și ve puteți inchipui că ce lume românească s'a întîlnit în „curtea sângelui“ de odinioară. Așa veselă însuflețire de mult nu am vădut.

Frumoasă și caldă a răsărit în Șimleu ziua de 1 august. Eră ziua primă a adunării generale din est-an a Societății pentru crearea unui fond de teatru român. Și frumoasă a rămas ziua aceasta de dimineața până noaptea târziu.

Români îmbrăcați în haine de sărbătoare au umplut orasul și aproape toți se grăbiau, ori mergeau încetșor spre sfînta biserică: căci Românul din moși-strămoși „toate lucrurile bune, le 'ncepe cu rugăciune“.

După biserică ne-am adunat la ședința primă a adunării generale, care s'a ținut în teatrul orașenes, un local suteran, cam ciudat în felul seui, dar în sfîrșit „teatru“. Și se adunase public mare, domni, doamne și domnișoare; ne-a părut nespuse de bine, că am vădut și câțiva țărani ascultând vorbirile lupătorilor pentru cultură.

(Urmează raport despre adunare și despre festivități, apoi încheie :)

Cu aceasta memorabila adunare generală de la Șimleu a Societății pentru crearea unui fond de teatru național român s'a terminat. Dumnezeu să ne ajute, ca cele începute la Șimleu să le putem duce la bun sfîrșit.

Prânzul l-am avut pe la diferiți fruntșși români din Șimleu. Scriitorul acestor șire a fost fericit să fie la masa vrednicului vicar Alimpiu Barbo-

lovici, bătrân la trup, cu părul alb, dar tiner în suflet și cu inima caldă pentru toate dorințele neamului românesc. La masa acestui patriarh m'am simțit acasă între uniți, eu răsăriteanul intransigent. Din aceasta puteți să cunoașteți pe moșul Barbolovici, Dumnezeu să-l țină!

Seara a urmat bucuria tinerilor, balul. A fost seară splendidă românească în ruinele castelului de odinioară al Báthory-eștilor. Multe inimi s'au robit, multe suflete s'au rănit. Eu am scăpat cu bătrânii la sfat și la vin. Că-mi cunosc inima și am vedut, că e prea mare focul. Sunt frumoase Sălăgencele noastre.

*

„Telegraful Român“.

Adunarea din Șimleu. (Sub titlul acesta în fruntea ziarului, scrie următoarele:)

Adunarea generală a „Societății pentru fond de teatru român“, ținută joi și vineri în Șimleul Silvaniei, a avut un succes care a întrecut ori ce așteptare. Lume multă și aleasă românească și-a dat întâlnire în acest elasic orașel, primită fiind cu adevărată dragoste românească din partea fraților sălăgeni. Ședințele au decurs în mod demn și cu seriozitatea reclamată de scopul urmărit; festivitățile aranjate din acest prilej au fost uimitoare, iar concludul luat cu privire la schimbarea scopului Societății e multumitor și corespunzător impregiurărilor. Peste tot a domnit un spirit și o animație românească în Șimleu, despre ce dovadă mai eșletantă ne dau gazetele maghiare, cari nu pot să-și ascundă necazul, ura și invidia, raportând (fiereșce, fals) despre sərbările noastre naționale din Șimleu.

Vom da un raport amănunțit despre decurgerea adunării; iar de astă-dată ne facem plăcerea a reproduce la locul acesta frumosul discurs de deschidere, rostit din partea președintelui Iosif Vulcan“.

(În nr. următor începe raportul astfel:)

Sunt 22 de ani, de când în Șimleul Silvaniei s'a mai ținut o adunare mare românească, adunarea „Asociațiunii“, pe atunci transilvană. Și a fost tot atât de splendidă, ca cea de est-an a „Societății pentru fond de teatru român“.

Douăzeci și doi de ani!

Multă vreme și mare schimbare. Mare deosebire între atunci și acum!

Alți oameni, alt curent, alte vederi, altă comunicație!

Numai însuflețirea pentru cauză, și speranța într'un viitor mai bun, a fost atunci și e și astăzi aceeaș.

Și aceeaș e și proverbiala ospitalitate a Sălăgenilor.

De aci încolo mare schimbare, în toată prvința. Și spre lauda și fala Sălăgenilor fie zis, schimbarea s'a făcut în favorul lor și se vede și se resimte pe toate terenele: cultural, economic și social.

Au prins bună rădăcină Românii sălăgeni în Șimleu, unde e centrul lor, capitala lor, — cu toate că Șimleul din motive politice a încetat a mai fi capitala comitatului.

În aceasta veche capitală a fraților sălăgeni, în mijlocul unei însuflețiri generale și în prezența unui public frumos și ales, venit din toate părțile țării locuite de Români, a decurs deci săptămâna trecută adunarea generală a „Societății pentru fond de teatru român“ și s'au ținut festivitățile începătoare cu ea.

Și au fost frumoase toate, pentru că în spirit românesc au decurs toate. O palidă icoană a celor întemplate la Șimleu se va vedea din raportul, ce lăsam să urmeze.

*

„Drapelul“.

Adunarea de la Șimleul Silvaniei. E zi de sərbătoare. Pacinicul orașel situat romantic în o vale împresurată de munți a luat haine sərbătoreșci. Din toate părțile locuite de Români au sosit oaspeți distinși ca să participe la importante lucrări ale adunării generale a Societății noastre pentru crearea unui fond de teatru național român.

Fruntașii din Șimleu și întreg Sălăgiul au făcut totul ce le-a stat în puteri ca să rămână neștearsă în memoria oaspeților frumoasele festivități naționale cari și-au luat aici începutul.

În cele următoare voi căută a da pe scurt seamă plubicului nostru cetitor despre deosebitele evenimente ale zilei, de și de la început recunosc că e prea insuficient condeiul pentru a putea da un tablou, fie chiar numai aprocsimativ, despre principalele momente ale actelor sevrșite cu entusiasm propriu unui popor conștient, care luptă cu mari jertfe pentru crearea unei existențe naționale demne de aspirațiunile sale generoase.

(Urmează raport despre toate festivitățile. Reproducem următoarele apretjări:)

Cursul ședințelor. În ambele zile sala teatrului a fost inghesuită de public, care cu deosebit interes urmăria mersul desbaterilor. Remarcăm în deosebi imposantul număr de dame, care a înălțat în mod considerabil solemnitatea ședințelor. Toată floarea Sălăgiului a luat parte la aceste ședințe dimpreună cu distinși oaspeți din diferitele colțuri ale țării locuite de Români.

La masa presidială au luat parte afară de comitet și birou, Rev. dn Alimpiu Barbolovici și venerabilul nostru conducător național și fruntaș sălăgean George Pop de Băsești.

Masa presei eră ocupată de dnii prof. Gavril Precup (Blaș), prof. Nicolae Sulică (Brașov), Vasile Osvadă (Sibiū), prof. dr. Ioan Rațiu (Blaș) și raportorul dvoastre.

Disertațiunile. Am avut doi disertați distinși, cari prin lucrările lor au obținut atențiunea întregului public prin predarea lor plăcută și interesantele subiecte ce formaū conținutul disertațiunilor.

Dl N. Sulică a făcut disertația „Un capitol din activitatea die. Coresi“.

Coresi prezentat ca primul anteluptător conștient al naționalisării bisericei române prin tipărirea de cărți în limba română și ca întemeietor al literaturii culte române și al limbei noastre literare de azi.

Dl Ioan Budișan a disertat despre importanța teatrului național sub titlul „Teatrul ca mijloc al culturii“ demonstrând cu multă elocință influința binefăcătoare a teatrului național pe toate terenele vieții publice, ba chiar și pe cel al științei, moralei și filosofiei. (S'a publicat în nr. 31 al revistei noastre, a dlui Sulica va urmă în nr. viitor. Red.)

Salutările. Solemnitatea ședințelor s'a înălțat prin frumoasele discursuri de salutare, cari s'au rostit, în numeroasele depeșe de felicitare și aderare cari au sosit din toate părțile.

În numele Românilor din Sălăgiu a salutat a-

dunarea Rev. Dn vicar A. Barbolovici, un orator din școala clasică, care cu inimă tinere românească, cu entuziasm curat transpirat de adevărată iubire creștinească a tălmăcit în mod răpitor sentimentele cu cari se grupează Românii sub drapelul desfășurat în numele Thaliei române.

Dl Gavril Trif, prof. em., a salutat în cuvinte alese adunarea din partea „Asociațiunii pentru cultura poporului român”; iar dl Aug. Vicas, secretarul Reuniunii femeilor române de Sălagiū și Chior a salutat în numele acestei societăți adunarea generală într'un discurs avântat.

Petrecerile. Ziua primă (joi) a avut loc un grandios banchet cu 120 tacâmuri, la care au luat parte toți oșpeții și fruntașii sălăgeni. Servitiul a fost prompt și mâncările gustoase. S'a ținut o lungă serie de toasturi, dintre cari remarcăm toastul dlui I. Vulcan pentru Maj. Sa Monarcul, apoi dl G. Pop de Băsești pentru presidentul Societății, Andreiū Cosma pentru oaspeți, Virgil Onițiu pentru fruntașii sălăgeni, Vasilie Goldiș pentru G. Domide, dr. V. Lucaciū și G. Pop de Băsești ș. m. a.

Seara a fost concert și reprezentație teatrală. De la concert remarcăm în deosebire pe dsoarele Virginia Gall și Adela Trif ca cântărețe cu instrucție superioară, pe dl drd Sigismund Pop și dsoara Cornelia Maniū ca acompaniatori desteri, iar pe dl Virgil Pop, ca violinist escelent. S'a reprezentat piesa localisată „Idil la țară” prin diletanți din partea locului.

Vineri seara a fost o strălucită petrecere dansantă (bal) în curtea gimnasticeigimn. unde s'a improvizat un cort grandios, în care aveau comod loc și 10.000 de persoane. Toți am admirat ideea fericită a arangiorilor. Petrecerea animată a ținut până'n zori de zi. Sâmbătă s'a făcut excursiune la mormântul lui Simeon Bărnūt, care se află în comuna lui natală Boeșa română, iar duminică am fost la Băsești oaspeți distinsului nostru George Pop de Băsești.

Asupra singuraticelor impresii ale acestor memorabile zile vom mai reveni deosebit la loc potrivit.

Ținem să remarcăm și aici, că pe lângă șovismul publicului maghiar, care n'a admis ca foaia ocazională să se tipărească în tipografia maghiară din localitate, s'au purtat autoritățile publice corect. Nicăiri n'am avut ocaziune a vedea vre-un jandarm și nici nu s'a ivit nici un moment turburător.

„Activitatea”

Societatea teatrului național român. Simțim o bucurie nespūsă cetind despre adunarea Societății pentru crearea unui fond de teatru național român. Ne veseleşce reușita acelei adunări, chemată să dea naștere cu timp aceluși templu ideal, de care veneratul ei președinte Iosif Vulcan este pētruns până în suflet, ceea ce dovedeșce cu avântatele sale discursuri an de an pline de foc juvenil și îmbărbătătoare.

Bucuria noastră se potențază și mai tare, când dat ne este a luă la cunoștință participarea în număr însemnat a celor chemați și mai deaproape, a inteligenței noastre dornică de înaintare.

Acum a doua-oară fruntașii din Șimleul Silvaniei și Sălagiul întreg, după un interval de 22 ani, au contribuit din toate puterile ca festivitățile na-

ționale să fie demne de însemnătatea culturală ce se are în vedere.

Primirea comitetului din partea celor chemați în frunte cu vrednicul director de bancă dl Andreiū Cosma, apoi discursul acestuia de bunăvenire, sūnt tot atâtea doveđi, că locul a fost bine ales.

Seara de cunoștință a fost plină de bunăvoință ce trebuie să se manifesteze cu astfel de prilejuri mărețe. Și cum nu, când bărbați ca obștescul „badea George” cum îi zic pe acolo dlui George Pop de Băsești, apoi pururea vigurosul și entuziasmul vicar al Sălagiului, Alimpiū Barbolovici, stau în fruntea inteligenței de pe acelea locuri.

Spațul unei foi săptămânale nu ne permite acum a da loc discursului plin de învățături ale președintelui. Un discurs academic ca și care s'a pronunțat cu acel prilej merită să fie răspândit, ceea ce și promitem.

*

„Unirea”

Adunarea de la Șimleū. Zilele acestea o parte însemnată a inteligenței române a grăbit la Șimleū, unde Societatea noastră teatrală își ține adunarea generală. Dorim tot succesul conducătorilor acestei instituțiuni culturale, cari prin activitatea binecuvântată ce au dezvoltat de câțiva ani, nu numai au deșteptat o viuă interesare a publicului pentru scopurile frumoase ale Societății, făr au contribuit în mare măsură în a mări capitalul ei. Azi venitele Societății au ajuns la o sumă destul de considerabilă, cât se poate acum gândi la modul, cum ar putea să se realizeze mărețul scop al Societății: teatrul național. Sūntem convinși, că cei adunați la Șimleū vor grăbi cu un pas mai departe la ajungerea acestui țel, de o netăgăduită influință culturală pentru poporul nostru!

(Urmează raport în 2 numere.)

*

„Foaia Poporului”

Adunarea generală a „Societății pentru fond de teatru român” în Șimleū. (Sub acest titlu își introduce raportul cu următoarele rânduri:)

„Zilele de 1, 2 și 3 august au fost zile de serbătoare pentru mândrul Sălagiū, căci i-a fost dat să primească cu dragostea de oaspeți, ce totdeauna l-a caracterisat, pe membrii și binevoitorii „Societății pentru fond de teatru român”, cari din nou s'au adunat la Șimleū ca să chibzuiască cum să se apropie și mai mult de ținta dorită de toți Românii: Teatru național român.”

*

Înceiând aceste extracte, credem a împlini o datorie națională mulțumind preseii noastre pentru zelul cu care și de asta-dată și-a împlinit misiunea, publicând raporturi amănunțite și informând publicul cetitor despre tot ce s'a petrecut la festivitățile noastre culturale din Șimleū.

Prin aceste publicațiuni presa nu numai a adus bravilor sălăgeni bine meritate elogiū, ci a dat și Societății pentru fond de teatru român un puternic sprijin.

Nu este destul ca numai să se aranjeze serbări culturale, ci mai trebuie ca acelea să se și facă cunoscute publicului mare, ca astfel efectul lor să nu rămână numai într'un cerc îngust, ci să se răspândească pretotindenī, ca toți să-l resimtă și toți

să se încălzească la focul entuziasmului a-și da concursul.

Mulțumind presei, în deosebi aducem tributul recunoștinței noastre neobosiților raportori ai ei de la Șimleu și anume dlor N. Sulica („Gazeta Transilvaniei“), V. C. Osvada („Tribuna“), Vasile Goldiș („Tribuna Poporului“), dr. Valeriu Branișce („Drapelul“), G. Precup („Unirea“), dr. I. Ratiu („Foaia Școlastică“) — cari s'au achitat cu atâta succes de însărcinarea lor.

C E E N O U.

Hymen. Dl dr. *Victor Colceriș*, medic în Lăpușul-ungurese, s'a logodit cu dsoara *Teresia Pop* în Cehul-Silvaniei. — Dl *Augustin Dima* și dsoara *Mărioara Dima* își vor celebra cununia în Hunedoara la 16/29 august. — Dl dr. *Aurel Tincu* s'a logodit cu dsoara *Aurelia Henzel*. — Dl *Trifon Lugoșan*, învățător, s'a logodit cu dsoara *Anica Medescu* din Bujor. — Dl *Procopiu Marin* din Reșinari și dsoara *Aurelia Acelenescu* din Gales ș-au serbat cununia la 11 august în Gales.

Șcrii personale. Dl *Florian Porcius*, distinsul nostru botanist, membru al Academiei Române, care-și petrece anii bătrânețelor în muncă continuă la Rodna vechie, la 16 august ș-a serbat aniversarea a optzeci și cincă. — Dl *G. Weigand* în călătoriile sale de explorare s'a abătut și pe valea Someșului-mare, unde a făcut studii asupra limbei, portului și obiceiurilor Românilor, ascultând dialectul, fotografiând unele tablouri mai interesante și culegând pentru fonograf doine țărănești. — Dl dr. *A. Vlad*, tinerul avocat din Deva, a fost ales în unanimitate, director executiv al institutului „Ardeleana“ din Orăștie. — Dl *Petru Neașoe*, elev al școlăii de bele-arte din București, originar din Sebeșul-săseș, a trecut cu bun succes examenul anului prim, obținând mențiune onorabilă la desen (bust) și perspectivă.

Paroc și protopop nou în Bistrița. În toate cercurile românești a făcut cea mai bună impresiune faptul, că în locul reposatului paroc și protopop gr. cat. în Bistrița *Alexandru Silași*, bărbat bine meritat, s'a numit un vrednic următor și anume dl *Gherasim Domide*, pân' acuma paroc în Rodna vechie, bine cunoscut și stimat de toți pentru sentimentele sale românești. Instalarea s'a făcut în 19 l. e. cu mare pompă și bucurie, în fața unui public imens, luând parte căpeteniile autorităților publice și fiind felicitat prin o mulțime de depeșe.

Ziarele române despre adunarea din Șimleu. Consacrăm și de asta-dată o mare parte a revistei noastre, spre a da o icoană cât de fidelă a serbărilor de la Șimleu. Aici adaugăm, că în ajunul adunării au mai scris articole, afară de ziarele numite în nr. 29 al revistei noastre și: „Gazeta Transilvaniei“, „Tribuna“, „Tribuna Poporului“ și „Telegraful Român“. Ziarele din România nu ne-au făcut onoarea să se ocupe de aceasta festivitate culturală.

Petrecere de dans și concert în Bratca. Inteligența română de pe Crișul-repede invită la petrecerea de dans și concert ce va aranja cu ocaziunea adunării generale a despărțământului orădan al „Astreii“ ce

se va ținea la 8 septembrie st. n. 1901 în Bratca, în favorul bisericeii și Asociațiunii. Prețul de intrare de persoană 2 coroane, de familie 4 coroane. Inceputul la 7 ore seara. Petrecerea va fi sub scut sigur; pentru viptuale va fi îngrijire bună. În paușă se va jucă „Călușerul și Bătuta“. Trenurile sosesc: De la Cluș: 1, 10 a. m. 3, 9 p. m., de la Orade: 4 dimineața, 3, 5:45 p. m. Trenurile pleacă: către Cluș: 4 a. m. 3, 5:45 p. m., către Orade: 5, 10 a. m. 3, 9 p. m. Comitetul arangiator. President: *Teodor Filip*, vicepresidenți: *Grigoriu Daraban*, *Ioan Bibescu*, notar: *Samuil Iacob*, cassar: *Teodor Stanca*, controlori: *Gavril Lungu*, *Alexandru Filip*, membri: *Corneliu Abrudan*, *Ioan Antonescu*, *Grigoriu Blaga*, *Ioan Boțioc*, *Vasile Bulzan*, *Aron Bulzan*, *Simeon Butiri*, *Ioan Câmpian*, *Vasile Chirila*, *Vasile Cibensky*, *Desideriu Cinca*, *Georgiu Cosma*, *Iosif Crainic*, *Ștefan Domocos*, *Mihaiu Faur*, *Simeon Filip*, *Ioan Gall*, *Petru Giureu*, *Avram Igna*, *Gavril Iacob*, *Iustin Iancu*, *Petru Lascu*, *Constantin Marușca*, *Iosif Moldovan*, *Georgiu Morarescu*, *Georgiu Onciș*, *Ioan Onciș*, *Samuil Palladi*, *Ioan Papp*, *Petru Papp*, *Teodor Papp*, *Emil Perényi*, *Ioan Pleș*, *Nicolau Popa*, *Alexandru Popescu*, *Georgiu Popovici*, *Ioan Simoc*, *Augustin Szabó*, *Teodor Tont*, *Iosif Văgălău*, *Traian Zembre*. — Comitetul arangiator pentru dans. President: dr. *Ioan Iacob*, vicepresidenți: dr. *Ioan Câmpian*, *Demetriu Mangra*. Membri: *Ioan Bulzan*, *Petru Bulzan*, *Andrei Bulzan*, *Vasiliu Bulzan*, *Zaharie Bulzan*, *Ioan Butiri*, *Vasiliu Caba*, *Petru Cipău*, *Georgiu Ciuhandu*, *Sigismund Daraban*, *Ioan Dezsó*, *Silviu Filip*, *Adrian Filip*, *Georgiu Groza*, *Mihaiu Giureu*, *Iosif Iacob*, *Lazare Iacob*, *Iue Iue*, *Grigoriu Lung*, *Ioan Lungu*, *Vasiliu Lungu*, *Aurel Popa*, *Demetriu Popa*, *Ioan Popa*, *Petru Popa*, *Georgiu Popovici*, *Ștefan Tulvan*, *Dimitrie Vușcan*.

Adunări învățătoresci. Reuniunea învățătorilor gr. cat. din archidiaconia Blașului va ținea adunarea sa generală în Blaș la 23 septembrie, sub presiul dlui *George Muntean* președinte. — Adunarea generală ordinară a reuniunii învățătorilor de la școlălele populare gr. or. române confesionale din protopopiatele *Timișoara*, *Belinț*, *Comloșul-mare* și *Lipova*, se va ținea în 12 septembrie în școala română de baeti din *Timișoara-fabrică*, sub presiul dlui *Emanuil Ungurianu*, notar dl *Dim. Roman*. — Reuniunea învățătorilor români gr. cat. din părțile sâtmărene ale dieceșii oradane ș-a ținut a doua oară generală în comuna *Domahida*, la 8 august, sub presiul dlui archidiacon dr. *Felician Bran*. S'a manifestat dorința ca toți învățătorii din dieceșia *Orăștie* să formeze o reuniune. Adunarea viitoare se va ținea în comuna *Ardusat*.

Au murit în săptămânile trecute: Dr. *Ioan Pop*, paroc în *Năseud* și vicar foraneu gr. cat. al *Rodnei*, president al fondurilor centrale din fostul district al *Năseudului*, president al consiliului de administrație a fondurilor școlare gr. cat. din *Năseud*, president al Reuniunii învățătoresci „*Mariana*“ și director al despărțământului *Năseud* al Asociațiunii, un bărbat care s'a bucurat de stimă generală, în 1 august, la *Năseud*, în etate de 42 ani; — *Aron Bihoiș*, general-maior de brigadă, un distins fiu al *Bănatului*, la 7 august n. în *Orăștie*, în etate de 67 ani.

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDÁS NR. 296 b.)